

Nr 362

Av herrar Sundin och Jonasson, om *avveckling av dyrortsgraderingen av de statsanställdas löner, m. m.*

Marknadshushållningens främsta kännetecken är att tillgång och efterfrågan bestämmer priset. Denna princip tillämpas i regel i vårt samhälle. När avsteg göres sker detta i regel av sociala skäl.

Även på arbetsmarknaden får i regel de fria ekonomiska krafterna fritt spelrum. Arbetsmarknadsorganisationernas tillväxt och starka ställning med åtföljande möjligheter att påverka löneförhandlingarna kan inte undanskymma detta faktum, ty även om arbetsmarknadsparterna lyckas påverka avtalslönens utformning slår marknads krafter igenom i form av löneglidning eller på annat sätt.

I den statliga sektorn är lönesystemet delvis annorlunda konstruerat än i den privata. Den statliga löneskalan bygger på principer om lika lön för likvärdigt arbete. Som kriterium på likvärdighet användes ofta utbildningen. Så placeras t. ex. läroverkslärare och förvaltningstjänstemän med lägre akademisk examen i samma löneläge, trots att arbetsuppgifterna är väsentligt olika, och konkurrenssituationen kan förväntas påverkas även därav. Det statliga lönesystemet blir på så sätt stelt och ger staten små möjligheter att konkurrera på områden med uppenbar brist på arbetskraft. Detta gäller för närvarande t. ex. de flesta teknikeryrken. Någon löneglidning i vedertagen bemärkelse blir inte synlig i den statliga sektorn. I stället får man ett desorganiserat arbetsmarknadsläge med många omflyttningar, vakanser och vikariatsförordnanden.

Som ett särskilt moment i den statliga lönesättningen ingår dyrortsgraderingen av lönerna. Uppdelningen i dyrortsgrupper grundar sig på gjorda prisundersökningar. Ändamålet med dyrortsgrupperingen är att ge kompensation för vissa förmenta differenser i levnadsomkostnader mellan olika orter och på så sätt erhålla en fullständig geografisk utjämning av standarden hos statstjänstemännen. Man kan starkt ifrågasätta om en dylik levnadsomkostnadsskillnad finns mellan olika orter. Den prisgeografiska undersökningen kan måhända ge möjlighet till en bättre bedömning.

Möjligheterna att på ett rimligt sätt jämföra levnadskostnaderna på två orter är i regel ganska små. Levnadsmönstren i t. ex. en mindre ort och Stockholm är i stora avseenden så skilda, att en direkt jämförelse inte blir meningsfull. Möjligheterna till variationer i jämförelseindexens budgeter är så stora, att varje jämförelse på detta sätt blir ganska verklighetsfrämmande. Jämförelsen blir ett uttryck för faktiskt utlagda kostnader och inte för olikheter i kostnader vid lika valsituation.

Representanter från centerpartiet har vid flera tillfällen i riksdagen väckt förslag om dyrortssystemets avskaffande. Graderingen av ortsavdragen vid taxeringen borttogs också i samband med skattereformen 1961. En partiell avveckling har också skett av lönegrupperingen genom borttagandet av dyrortsgrupp 1 och dyrortsgrupp 2.

Vi anser nu tiden mogen för en definitiv avveckling även av lönegraderingen. För att underlätta övergången bör detta dock ske på så sätt, att nuvarande 3-orter under en övergångsperiod placeras i ortsgrupp 4.

Det bör även prövas en övergång till något friare lönesättning inom den statliga arbetsmarknadssektorn för att bättre anpassa den till marknadshushållningens principer. Förberedelser bör göras för att få ett sådant lönesystem, att den statliga verksamheten kan konkurrera på lika villkor med den fria arbetsmarknaden.

Särskild hänsyn bör tas till låglönegruppernas problem och till arbetsmarknadssituationen. På längre sikt kan en friare lönesättning förväntas lösa en del av låglönegruppernas problem, särskilt för de stora grupper av statsanställda, där löneläget nu är lågt och knapphet på arbetskraft råder.

Med stöd av det ovan anförda hemställas,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning samt förslag till riksdagen om avveckling av dyrortsgraderingen av statsanställdas löner samt övergång till en friare lönesättning inom den statliga sektorn, enligt vad som i motionen anförts.

Stockholm den 25 januari 1963

Sven E. Sundin

Bertil Jonasson